

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Oslo 04. januar 2016

Høringssvar – forslag til felles likestillings- og diskrimineringslov

Saksbehandler: Lone Alice Johansen, tlf: 97137691, lone.johansen@sanitetskvinnene.no

Innledning

N.K.S. er Norges største kvinneorganisasjon med ca 41 000 medlemmer over hele landet organisert i over 650 lokallforeninger. Å fremme kvinners helse og livsvilkår er formålet med Sanitetskvinnenes virksomhet. Norske Kvinners Sanitetsforening (N.K.S.) takker for muligheten til å komme med høringssvar vedrørende forslag til felles likestillings- og diskrimineringslov.

Bakgrunn

I 2009 la Diskrimineringslovutvalget, Graverutvalget, fram forslag til ny felles lov mot diskriminering (NOU 2009:14). Denne utredningen ligger til grunn for departementets nye lovforslag. Forslaget innebærer at de fire gjeldende likestillings- og diskrimineringslovene (likestillingsloven, diskrimineringsloven om etnisitet, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven og diskrimineringsloven om seksuell orientering) erstattes av en ny, samlet likestillings- og diskrimineringslov. Dette lovforslaget vil medføre at diskrimineringslovene som gjelder i dag opphører, blant annet lov om likestilling mellom kjønnene.

Svekket diskrimineringsvern for kvinner

N.K.S. er i positive til at departementet ønsker å styrke likestillingen og skape et bedre diskrimineringsvern for alle. Samtidig stiller N.K.S. seg kritisk til forslag om ny og felles lov. N.K.S. mener på lik linje med Likestillings- og diskrimineringsombudets høringssvar (pr. 18.12.2015), at lovforslaget i praksis innebærer en svekkelse av kvinners diskrimineringsvern, samt diskrimineringsvernet generelt på bakgrunn av avvikling av redegjørelsesplikten.

Følgende hovedpunkter er bakgrunn for dette:

- Kjønnsnøytral formålsbestemmelse
- Svekkelse av aktivitetsplikten
- Avvikling av redegjørelsesplikten
- Familieliv og personlige forhold er foreslått unntatt fra lovens virkeområde på alle grunnlag
- Avviklingen av likestillingsloven generelt

Merknader til de enkelte punkter i høringen, samt overordnede problemstillinger:

Lovens formål

Formålet med dagens likestillingslov er å fremme likestilling mellom kjønnene. Det er presisert i lovens

formålsbestemmelse at loven skal ta særlig sikte på å bedre kvinners stilling. Departementets forslag tilsier at det ikke skal stå eksplisitt i lovteksten at lovens formål skal ta særlig sikte på å bedre kvinners stilling. Formålet om å «styrke kvinners stilling» er altså fjernet i departementets nye lovforslag.

Formålsbestemmelsen i dagens likestillingslov tar eksplisitt sikte på å bedre kvinners stilling på bakgrunn av eksisterende systematiske forskjeller mellom kvinner og menn for eksempel når det gjelder til utdanning, arbeid, inntekt og økonomi, jf. FNs kvinnekonvensjon og Beijing plattformen. I dag er vi ikke i mål med likestillingen verken i når det gjelder inkludering i politiske prosesser, samfunnsmessige beslutninger, valgfrihet, fordeling og sårbarhet jf. NOU 2012:15 (s. 85 – 311) og sluttdokumentet fra Nordiske Forum. Kvinner og menn har fortsatt ikke lik makt, frihet og muligheter. Kvinner diskrimineres fortsatt i større utstrekning enn menn, både som enkeltpersoner og som gruppe, samt at de mer utsatte for vold i kraft av å være kvinner. Dette er også i tråd med FNs konvensjon for eliminering av all former for diskriminering av kvinner (CEDAW), som er det mest sentrale menneskerettighetsinstrumentet for realiseringen av likestilling mellom menn og kvinner. I likhet med Juridisk rådgivning for kvinners hørings svar i henhold til ny diskrimineringslov (pr. 18.08.14) ønsker N.K.S. å påpeke at CEDAW er en kvinnekonvensjon og ikke en likestillingskonvensjon. I henhold til å etterfylle CEDAW komiteens anbefalinger er det derav viktig å beholde et kvinneperspektiv i likestillings- og diskrimineringslovgivningen. CEDAW-komiteen har også ytret sin bekymring i henhold til den økende tendensen til kjønnsnøytral politikk og lovverk i Norge i sine avsluttende merknader etter behandlingen av Norges 8. Periodiske rapport i 2012 (EDAW/C/NOR/CO/8).

Med en kjønnsnøytral formålsparagraf mener N.K.S. at skeivfordelingen mellom kvinner og menn forblir uendret og forsterket. En formålsparagraf som ikke slår fast at loven særlig tar sikte på å bedre kvinners stilling, vil bidra til en manglende forståelse av hvilke likestillingsutfordringer vi står ovenfor. Dagens formålsparagraf har en viktig symbolsk og politisk betydning. I følge Likestillings- og diskrimineringsombudets hørings svar (pr 18.12.15), er den også en sentral tolkningsfaktor ved rettsanvendelsen, særlig når det gjelder lovligheten av positive særtiltak.

- N.K.S. mener at de presiserende særbestemmelsene bør beholdes i en helhetlig likestillingslov og at dagens formålsbestemmelse må videreføres.

Aktivt likestillingsarbeid

Slik det er i dag innebærer aktivitetsplikten å jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Et lovforbud er altså ikke nok til å hindre diskriminering. Loven pålegger arbeidsgivere ikke bare å unngå å diskriminere, men også å jobbe aktivt for likestilling. Redegjørelsesplikten pålegger arbeidsgivere å rapportere om tingenes tilstand. Dersom det å måtte rapportere hvordan situasjonen faktisk ser ut blir borte, mister man grunnlaget for aktivt arbeid. Da stilles det ikke krav til at arbeidsgivere må rapportere hva de har gjort.

I likhet med Likestillings- og diskrimineringsombudets høringssvar (pr. 18.12.15) mener N.K.S. at:

- Alle arbeidsgivere må ha aktivitetsplikt på alle grunnlag.
- Innholdet i aktivitetsplikten differensieres for private arbeidsgivere under og over 50 ansatte.
- Redegjørelsesplikten for arbeidsgivere må videreføres. □ Offentlige myndigheter må ha dokumentasjonsplikt.

I tillegg ønsker N.K.S.   støtte Juridisk rådgivning for kvinner sitt høringssvar (pr. 18.08.14) i henhold til at klargjøring av aktivitets- og redegjørelsesplikten innhold og behovet for kontroll og veiledning enkelt kan løses ved lov eller – forskriftsfesting av hva som ligger i pliktene. N.K.S. støtter også Skjeie utvalgets forslag til konkretisering av punktene i henhold til veiledning og håndheving (NOU 2011:18, s. 49-51, 54-57 og 133).

Familieliv og personlige forhold er foreslått unntatt fra lovens virkeområde på alle grunnlag

Diskriminering skjer på alle diskrimineringsgrunnlagene, også i familieliv og personlige forhold. Forbudet mot kjønnsdiskriminering innenfor husets fire vegger var en suksess i henhold til likestillingsloven i henhold til for eksempel vold mot kvinner og vold i nære relasjoner.

N.K.S. har nulltoleranse mot vold mot kvinner som et av sine innsatsområder og ønsker derfor spesielt å fremme v r bekymring når det gjelder lovens virkeområde. Departementet skriver følgende i sitt høringsbrev:

«Departementet legger til grunn at et forbud mot diskriminering i familieliv og rent personlige forhold kan være svært vanskelig å håndheve på grunn av bevisproblemer og den grunnleggende retten til privatliv, som er nedfelt i blant annet EMK artikkel 8. Departementet ber imidlertid om høringsinstansenes synspunkter på om loven bør signalisere at diskriminering i familieliv og andre rent personlige forhold også er forbudt, selv om loven ikke skal håndheves på disse områdene».

Departementet viser her til EMK artikkel 8 i sin begrunnelse. N.K.S.  nsker i dette tilfellet å minne om at vold i nære relasjoner og vold mot kvinner også omfattes av EMK artikkel 8 (samt artikkel 1), altså retten til privatliv, familieliv, hjem og korrespondanse jf. Høyesteretts dom, 25.04.2013, HR-2013-00881-A, (sak nr. 2012/1900). Menneskerettighetene beskytter *ethvert* menneske mot overgrep og krenkelser, dvs. at menneskerettighetene etter EMK også beskytter utsatte for vold, trakassering og overgrep.

I departementets høringssvar er familieliv og personlige forhold foreslått unntatt fra lovens virkeområde på alle grunnlag. Dette vil gi et signal om at lovgiver ikke ser diskriminering på dette området som uakseptabelt. I henhold til CEDAW komiteens anbefalinger til Norge vektlegges også viktigheten av å se vold mot kvinner og vold i nære relasjoner som diskriminering på grunnlag av kjønn.   unndra familieliv og personlige forhold fra virkeområdet til en slik lov vil kunne bringe oss tilbake til en tid hvor vold mot kvinner ble ansett som et privat problem og ikke et alvorlig offentlig samfunnsproblem hvor myndighetene har det overordnede ansvar. Denne bekymringen ønsker vi også å fremme med hensyn til flerdimensjonal diskriminering.

N.K.S. ser ikke noen grunn til at det i praksis er problematisk å ha familieliv og personlige forhold som virkeområde og mener at:

- Familieliv og personlige forhold må omfattes av loven.

Graviditetsdiskriminering

N.K.S. stiller seg på lik linje med Likestillings- og diskrimineringsombudet positive til at departementet tydeliggjør vernet mot diskriminering grunnet graviditet og foreldrepermisjon.

Sammensatt diskriminering

Det er viktig at diskrimineringslovverket synliggjør og adresser flerdimensjonal diskriminering, dvs. diskriminering på flere grunnlag, multipl diskriminering og interseksjonalitet. Dette for å legge vekt på samspillet mellom kjønn og andre diskrimineringsgrunnlag, som for eksempel etnisitet. Perspektivet er et hjelpemiddel for å kunne se og forstå hvordan ulike former for diskriminerende maktordninger samvirker eller interagerer i et samfunn. I noen tilfeller vil det være kombinasjonen av to eller flere diskrimineringsgrunnlag som fører til diskrimineringen, for eksempel kjønn og funksjonsnedsettelse. N.K.S. mener derfor at det er av stor betydning at diskrimineringslovverket skaper økt bevissthet om personer eller grupper som er særlig sårbare når det gjelder diskriminering, og om faktorer som spiller sammen slik at enkelte kommer dårligere ut (NOU 2011:18, s.45-46).

N.K.S. sin mening samstemmer her med Juridisk rådgivning for kvinner sitt høringssvar til BLD vedrørende en samling av lovverket (18.08.2014) i henhold til at diskrimineringsgrunnlagene ikke kan samles i en bestemmelse dersom man ikke løfter alle diskrimineringsgrunnlagene opp til det nivå som gjelder for det diskrimineringsgrunnlaget som i dag nyter det sterkeste vernet.

Historie og identitet

Dagens likestillingslov har (minst) fire funksjoner:

1. Danner utgangspunkt for håndheving
2. Redskap for aktiv likestillingspolitikk
3. Er en del av nasjonal historie og identitet
4. Er i seg selv et redskap for argumentasjon

N.K.S. ser viktigheten av at mulighetene som ligger i dagens lovverk som en viktig informasjonskilde i forhold til å hindre diskriminering og fremme likestilling. N.K.S. mener departementets forslag til en ny felles likestillings- og diskrimineringslov bidrar til å usynliggjøre og nedprioritere diskriminering av kvinner. N.K.S. kan ikke stille seg bak en likestillings- og diskrimineringslov uten forebyggende plikter for offentlige myndigheter og arbeidsgivere. Hvis de foreslåtte endringene i henhold til aktivitets- og

redegjørelsesplikten, lovens formål og virkeområde blir stående, mener N.K.S., i likhet med Likestillings- og diskrimineringsombudet, at det er bedre å beholde og styrke dagens lovverket. N.K.S. ønsker også å minne om at EU regelverket er bildende i Norge i henhold til EØS-avtalen, da med tanke på Rådsdirektiv 2006/54/EU.

N.K.S. ønsker i tillegg å påpeke viktigheten av å oppfylle og styrke gjennomføringen av forpliktelsene i henhold til FNs kvinnekonvensjon, FNs barnekonvensjon, FNs rasediskrimineringskonvensjonen, FN konvensjonen for de med nedsatt funksjonsevne, som fremhever at det til tross for likhetstrekk på tvers av ulike diskrimineringsgrunnlag, også er viktige forskjeller. N.K.S. sin mening samsvarer med Likestillings- og diskrimineringsombudet i henhold til at FNs konvensjonen om rettighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne må inkorporeres i norsk lov og at denne med FNs rasediskrimineringskonvensjon bør innlemmes i menneskerettsloven, med forrang.

Med vennlig hilsen

Norske Kvinners Sanitetsforening

Grete Herlofson
generalsekretær

Tillegg til avgitt Høringssvar – forslag til felles likestillings- og diskrimineringslov fra N.K.S.

Saksbehandler: Elisabeth T. Swärd. Tlf :95802425 :
elisabeth.sward@sanitetskvinnene.no

Tillegg i henhold til graviditetsdiskriminering

N.K.S. stiller seg på lik linje med Likestillings- og diskrimineringsombudet positive til at departementet tydeliggjør vernet mot diskriminering grunnet graviditet og foreldrepermisjon. Regjeringen vil at foreldre skal være likestilte som omsorgspersoner og ha like rettigheter og BLD har satt i gang et arbeid om likestilt foreldreskap. Dette initiativ støtter N.K.S., men vi vil også slå et slag for å styrke symbiosen morbarn uten å blande inn foreldrerollen. Den symbiotiske kjærligheten fra et barn til sin mor som mange legger vekt på er kanskje en av de sterkeste emosjonelle krefter som finnes. Likevel vet vi for lite om denne symbiotiske biologiske rollen til mor. N.K.S. er opptatt av enheten mor barn må trygges. Vi vet jo bl.a. at barn kan være hjelpeløst og ute av stand til å etablere en trygg og nærende relasjon til en mor som er traumatisert (pga tap av et barn, vold, krig, seksuelle overgrep...)

Fra N.K.S. tilbyr sin side vi derfor E-helse programmet Mamma-Mia til alle fødende i Norge. Web programmet fremmer trygghet, støtte og trivsel under graviditet og etter fødsel fordi vi vet at svangerskapet og tiden etter fødsel innebærer for mange sterke følelser av både glede, spenning, engstelse og ambivalens. «Mamma Mia» er basert på forskning og klinisk erfaring innen spedbarns helse og psykisk helse, og tilbyr kvalitetssikret informasjon som er faglig forankret. «Mamma Mia» har som hensikt å støtte mor på veien mot å bli mamma, samt støtte og hjelpe henne i de første viktige månedene etter fødsel, men inkluderer også partner.

N.K.S. viser spesifikt til kapittel 7, punkt 7.2.7 om permisjon etter fødsel. Her samsvarer ikke lovforslaget med EØS-direktiv 92/85/EØF artikkel 8 nr. 2 bokstav b. Dette Barseldirektivet, som Norge er forpliktet til å følge, krever nemlig at kvinner som har født skal ha 12 ukers EGEN barselpermisjon etter fødselen, FØR den felles, delbare foreldrepermisjonen trer i kraft, uansett dens lengde. Dette er bekreftet av EUDomstolen, av hensyn til både moren og barnet. EU nevner både barnets nytte av morsmelk og tilknytting. Regjeringen og Familie- og kulturkomiteen har her en gylden anledning til å oppfylle EØSavtalen ved å få en egen barselpermisjon eksplisitt på plass men som ikke berører totallengden på permisjonen eller fedrekvoten. N.K.S. mener at «Kvinnens belastning under graviditet, fødsel, barsel og amming må avspeiles i reglene for permisjon etter fødsel.

Norske kvinners sanitetsforening mener at norske kvinner må sikres rett til en egen 12 ukers barselpermisjon etter at de har født, FØR den delbare foreldrepermisjonen med mødre- og fedrekvote tar til. Denne retten fremgår av EØS-direktiv 92/85, som Norge er rettslig forpliktet til å følge. Retten som kan sikres gjennom ny lov.

Med vennlig hilsen

Norske Kvinners Sanitetsforening

Grete Herlofson generalsekretær